

LEDGUIDE 8

Bygga en led - miniguide

Här presenteras en komprimerad guide i hur man bygger en rekreationsled. Läs gärna våra andra ledguider också, exempelvis de om verktyg, om att arbeta med volontärer och om markägarfrågor.

Förberedelser

Du har valt ut en lämplig sträcka, bestämt banans karaktär och den tilltänkta målgruppen. Du har fått godkännande från markägaren/markägarna, samt har eventuella övriga tillstånd klara, liksom finansiering ordnad och en plan för fortsatt underhåll av leden, eftersom den ska hålla i många år. Ni är kanske ett gäng volontärer med en ansvarig stigbyggare. Efter att ni gått igenom hur man arbetar säkert runt andra och vad man bör utrusta sig med, kan ni börja gräva. Det är samma teknik och principer som gäller vare sig man bygger en cykelstig, vandringsstig, ridled eller en kombination/multiled.

Planera leden

Vi börjar med det kanske viktigaste: Bygg leden längs med en sluttning och i sicksack uppåt, och inte längs med fallinjen. Det kräver en del arbete men det kommer att bli en mer hållbar led med mindre risk för erosion. Många avancerade cyklister kanske föredrar brantare leder, men det är troligen inte dem ni har som tilltänkt målgrupp. Leden behöver heller inte vara brant för att vara utmanande.

Topografiska kartor visar höjdskillnaderna i naturen, och på kartan kan man markera ut utsiktsplatser, sjöar, vattenfall och andra trevligheter som folk uppskattar. Dra leden så att dessa punkter på kartan förbinds – och som sagt – så att leden går *längs med* konturlinjen/sluttningen. Undvik att dra leden i exempelvis sänkor (risk för vattenansamling), kalhyggen (tänk på helhetsupplevelsen) och mark avsedd för andra aktiviteter.

Sen behöver man ta sig ut i naturen och sätta ut leden mer exakt längs den tänkta ledsträckningen. Markera ut leden genom att knyta färgade band på grenar och liknande. Spraya inte med färg, det sitter kvar och ser inte så trevligt ut, och bidrar inte till helhetsupplevelsen.

Svängar och slingriga leder är roliga att vistas på, var kreativ och gör en lustfylld led! Men för skarpa kurvor försämrar upplevelsen, tänk på det i synnerhet när leden går i sicksack uppför/nedför en brant. Ta i och gör kurvorna vida så att cyklister kan svänga kontrollerat utan att behöva gå av cykeln. Gör gärna svängarna runt träd så minskar risken att folk genar och sliter ned terrängen runt leden.

Bygg inte leden brantare än med i snitt 10 % lutning, annars kan vatten förstöra stigen. För att få ut lutningen delar man stighöjningen med sträckan man markerat ut. Exempelvis 10 meters stigning på en sträcka på 150 meter ger $10/150 = 0,067$, dvs. 6,7 % stigning. Dela upp leden i delsträckor och beräkna. En del kan ha lite mer lutning (max 15 %), en annan del lite mindre, det är snittlutningen som inte ska överstiga 10 %.

För att vattnet ska rinna av leden på ett hållbart sätt behöver den också luta något utåt, ungefär 5 %. Då rinner vattnet av mer jämnt fördelat över leden, och inte i ledens riktning. Detta behöver man vara medveten om både i början av ledbygget, under tiden och när leden börjar bli klar.

Bygg leden, steg för steg

Börja med att rensa bort allt organiskt material. En del kan vara bra att spara för att lägga tillbaka kring leden så det ser naturligt och fint ut. Små träd och buskar som är i vägen måste dras upp med rötter och hålen fyllas igen. Träd som är i vägen och annan växtlighet som hänger över leden tas bort. Men fundera samtidigt över hur ni vill att öppningen/ledens "korridor" ska se ut: En del som skymmer lagom mycket kan på vissa utvalda, strategiska ställen få vara kvar så att man tvingas sakta in med cykeln.

Jorden som ni gräver upp kan läggas på utsidan av leden mot sluttningen. Om ni bygger leden där det är ganska brant kan det vara lockande att fylla på med jord på den tänkta ledens utsida och använda det som en del av ledens underlag. Det kräver visserligen mindre grävande, men gör leden mjukare, porösare och mindre hållbar i längden. Undvik att göra det misstaget genom att istället gräva ut hela leden, då blir den stabilare och kräver mindre underhåll och ni får en led som håller i många år.

Stockar och stora tunga stenar på upp till flera hundra kilo kan flyttas med hjälp av ett antal spett, spännband och tillräckligt många starka personer som kan dra i spännbandet.

Vanligtvis kan och kanske bör man helst använda det material som finns lokalt för att bygga upp den tänkta leden, både vad gäller jord och stenar. Det blir billigare än att frakta material från en annan plats och smälter bättre in i det omgivande landskapet. Däremot har inte allt lokalt material de rätta egenskaperna för att passa som underlag/ytmaterial, och dess kvalitet kan skifta.

Packa samman jorden på leden. Om man inte gör det kommer den förr eller senare packas samman av vandrare och cyklister, men då kommer det inte att bli jämnt över hela ytan, vilket med tiden leder till att vatten samlas i mitten och förstör leden. Undvik det genom att packa samman jorden ordentligt över hela ledens yta.

Kolla igen så att leden lutar 5 % mot sluttningen. Man kan också testa att luta leden ytterligare mer neråt på lämplig del av leden som är omkring två meter långt, där vattnet kan rinna av ordentligt.

Testcykla och gå leden allt eftersom den byggs, så att den känns bra och ni inte bygger till exempel för branta kurvor eller en för enformig led. Följ upp att leden inte är brantare än i snitt 10 grader.

Forma sidorna längs leden när den grävts klart, runda till på uppsidan och nedsidan intill slänten. Lägg tillbaka det sparade organiska materialet runt leden och försök få det att se någorlunda naturligt ut. Ta tid på er, de kommer att göra mycket för helhetsintrycket att leden ser ut att ha funnits där betydligt längre än vad som är fallet.

Skapa utmaningar för cyklisterna. Använd det som finns till hands för att göra en intressant och teknisk bana med naturliga hinder. Skapa möjligheter att välja bort eventuella svårare tekniska utmaningar för den som vill.

När ni är klara: Ge stigen ett bra namn!

Skylda och informera om leden.